

НАТАША С. ЂУРАГИЋ¹

Висока школа струковних студија за
образовање васпитача
Нови Сад

СТРУЧНИ ЧЛАНАК

UDK: 373.2.011.3-051:[37.016:78-053.4

BIBLID: 0353-7129, 29(2024)1, p.41-55

СТАВОВИ БУДУЋИХ ВАСПИТАЧА ПРЕМА ЗНАЧАЈУ МУЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА ЗА ДЕЦУ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА²

Резиме: Рад се бави приказом ставова студената Високе школе струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду према значају музичког васпитања за децу предшколског узраста, те испитивањем потенцијалних корелата тих ставова у виду претходног музичког образовања или искуства, културно-педагошке климе породице и социодемографских фактора. Приступ истраживању као и резултати постављени су у два дела. Први део истраживања спроведен је на узорку од 225 студената друге и треће године ВШССОВ у Новом Саду. Истраживање је рађено методом неексперименталног типа, техником анкетирања и скалирања, инструментима посебно конструисаним за потребе овог истраживања. Резултати истраживања показују да студенти износе веома позитивне ставове према значају музичког васпитања за децу предшколског узраста, али да постоје разлике између нивоа позитивности ставова студената друге и треће године студија. Други део истраживања представља квалитативно истраживање, које за циљ има испитивање узрока разлике у ставовима између студената друге и треће године, промену интересовања за музику и музичко-извођачке предмете у току студија, као и у којој мери је измена и допуна силабуса музичко-извођачких предмета утицала на наведене разлике. Један од циљева истраживања је био и испитивање улоге наставника у формирању и даљој афирмацији ставова студената према значају музичког васпитања. Истраживање је спроведено на узорку од 50 студената, а рађено је техником анкетирања и анализе садржаја. Анализа садржаја показала је да већина студената измене у силабусу перципира позитивно због повећања стручних компетенција и осећања личног задовољства и самопостигнућа. Такође, већина студената посматра наставника као кључну фигуру у спознавању и унапређењу сопствених музичких потенцијала. Добијени резултати отварају простор за осмишљавање програма за повећање музичко-извођачких компетенција студената васпитачких школа, како би они у будућности могли омогућити адекватну музичку стимулацију деци у предшколским установама.

Кључне речи: музичко васпитање деце, културно-педагошка клима, музичко образовање васпитача, слушање музике, улога наставника

1 n.djuragic@gmail.com

2 Рад представља експозе докторске дисертације са истим насловом, одбрањене 29. септембра 2022. године на Филозофском факултету у Новом Саду

Увод

Значај и улога породице у најранијем детињству пресудни су за стварање одговарајуће основе за даље музичко васпитање и не могу бити замењени ни једним јасленим или предшколским музичким програмом. Ипак, с обзиром на преаузаност већине родитеља, време преостало за неговање музичких склоности и способности детета кроз заједничко музицирање или слушање музике толико је ретко да потреба за осмишљавањем другачијих музичких активности у предшколским установама постаје све већа. Нажалост, иако би требало да васпитачи буду врло свесни значаја музике за рани развој деце, у највећем броју случајева они немају јасну визију о томе колико би озбиљна и слојевита морала бити музичка едукација у том узрасту и шта би све музичке активности за децу могле обухватати. У научним круговима већ деценијама испитује се на које све начине музика утиче на целокупни развој детета, а њен суштински значај је већ одавно утврђен и истакнут. Ипак, и даље се поставља питање адекватности музичке обуке будућих васпитача, дакле управо оних којима је намењена кључна улога у дететовом раном развоју и васпитању.

Вишегодишње искуство у раду на Високој школи струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду показало је да већини студената није јасан смисао и природа везе ових предмета са њиховом будућом професијом, те да музика – осим *музичке њозадине*, или музике намењене вечерњем проводу и забави – не представља њихову објективну потребу. Ови увиди подстакли су идеју да би требало испитати какве ставове студенти, будући васпитачи, имају према значају музичког васпитања за децу предшколског узраста, као и факторе који потенцијално утичу на креирање и даљу афирмацију тих ставова. Ова идеја покренула је и питања о адекватности силабуса музичко-извођачких предмета, те колико он одговара потребама и предзнању наших студената, колико доприноси њиховој општој и музичкој култури, а колико њиховим личним захтевима за стручним компетенцијама које ће им бити потребне у практичном раду са децом.

Теоријски оквир

Значај музике за рани развој деце

Музика се у животу људи појављује, ствара и прихвата у различитим видовима: као емотивна експресија, уметнички доживљај, забава, комуникација, као део друштвених или религијских обреда, као начин за спровођење идеолошких налога, допринос континуитету одређене културе и традиције и слично (Merriam, 1964, према Hallam, 2006). Све ове улоге манифестују се како у животу појединца тако и у склопу одређене групе и друштва у целини.

Рано излагање квалитетним музичким утицајима доказано може да утиче на повећање коефицијента интелигенције код деце, а значај музике за рани развој деце огледа се и у развоју посебног вида интелектуалних активности:

- утиче на лакше усвајање језичких структура преко успаванки, ташунаљки, нуналица и бројалица (Bunt, 2006; Матић и Мирковић-Радош, 1986);
- боље усвајање математичких / аритметичких појмова (Радош, 2010; Vesceius, 1918);
- развија меморију, критичко и апстрактно мишљење, креативност, маштовитост (Bainger, 2010; Brink Fox, 1991; Bygrave, 1996; Матић и Мирковић-Радош, 1986; Мишков, 2010; Радош, 2010);
- поспешује координацију покрета, самосталност, емпатију, самопоуздање и самодисциплину (Bunt, 2006; Campbell, 2009; Denac, 2008; Hallam, 2006).

Слушање пажљиво одабране музике може помоћи деци с емоционалним потешкоћама, као и оној с поремећајима у понашању, те у великој мери може умањити агресивне испаде или нападе анксиозности (Bunt, 2006; Hallam, 2006; Мишков, 2010). Будући да музика тренира мозак за више нивое размишљања (Bunt, 2006; Bygrave, 1996; Матић и Мирковић-Радош, 1986; Мишков, 2010; Hallam, 2006), учествовање у музичким активностима може помоћи деци која имају дислексију или различите облике аутизма, те приликом покушаја да се унапреди комуникација и социјализација деце са поремећајем сензорне интеграције, церебралном парализом или ADHD синдромом.

Утицај културно-педагошке климе породице на рани музички развој деце

Међу слободним, квалитетно осмишљеним и организованим ваннаставним активностима које директно обликују културно-педагошку климу породице музика заузима кључно место (Ивановић, 2008). Чак и када се родитељи више активно не баве музиком, претходно музичко искуство суштински подстиче њихову љубав према музици, чини да је високо вреднују и цене њен значај. Из повезивања наследних фактора, природног развоја и одлика средине с активношћу детета, проистичу дететова укупна постигнућа и успех (Богуновић и Половина, 2007).

Средином 80-их година прошлог века истраживачи почињу озбиљније да се баве овом темом креирајући инструменте намењене испитивању нивоа и учесталости музичких активности унутар породице, чији је циљ био да истражи и провери следеће факторе:

- Став родитеља према музици и њихова укљученост у музичке активности

- Вредновање музике од стране родитеља
- Музичко искуство родитеља
- Музичка интеракција деце и родитеља
- Поседовање музичких инструмената, играчака и музичких уређаја
- Учесталост посећивања музичких манифестација с децом

Подстичући одрасле да се сете својих најранијих музичких искустава, истраживачи су добили следеће одговоре:

- Испитаници су се присећали неформалних музичких доживљаја;
- Искуства су била опуштајућа;
- Искуства су била доживљавана са особама које су им драге;
- Доживљају нису били процењивани нити такмичарског карактера, већ су се одигравали из чистог задовољства (Leman i dr., 2012).

Дакле, подршка и вредновање музике од стране оних који имају значајну улогу у дететовом животу и који са њима проводе највише времена је порука која се деци шаље о важности музике и њеној улози у њиховом животу (Brink Fox, 1991).

Слушање музике

Музичка уметност се региструје *слухом*, али се истински разуме и доживљава једино *духом* (Деспић, 2013). Циљ музичког васпитања јесте да се дете-ту или младој особи благовремено пружи прилика за упознавање са раскошним светом музике, једне од најлепших уметности које је човеков дух у стању да изнедри. Основ за приступ том свету лежи у упознавању и разумевању самог језика музичке уметности (Vidulin i Plavšić, 2019).

Данас се музика у свакодневном животу најчешће користи као својеврсна подлога за неку другу делатност. То значи да је усредсређена, тиха пажња, каква је стотинама година била очекивани образац понашања код слушалаца у концертним дворанама, готово у потпуности ишчезла из савремене праксе конзумирања музике (Деспић, 2013).

Истински и потпуни доживљај музичког дела подразумева неизоставно учешће духа, те захтева *свесно и активно* ангажовање слушаоца (Живковић, 2021; Јеремић и Станковић, 2019; Плавша, 1961). Интересовање за музику јесте најважнији покретач активног слушања музике, те предуслов да се музици приступи као уметности (Деспић, 2013). Стога, да бисмо уопште били у могућности да код деце развијамо културу слушања музике, најважнији задатак јесте да се прво код одраслих – васпитача и родитеља – поновно развије интересовање за музику (Плавша, 1961; Радош, 2010; Vidulin i Plavšić, 2019).

Наклоност према музичкој уметности не развија се линеарно. Она се формира у најранијем детињству и у зависности од нивоа стимулације окружења

даље развија (Живковић, 2021; Радош, 2010; Плавша, 1961). Музика код слушалаца ствара скуп музичких и ванмузичких асоцијација, које су условљене претходним музичким искуством – уколико је музичко искуство слушаоца сиромашно и његове асоцијације ће бити сиромашне (Јеремић и Станковић, 2019; Плавша, 1951; Vidulin i Plavšić, 2019).

Истраживање

Истраживање ставова будућих васпитача према значају музичког васпитања за децу предшколског узраста

Ставови будућих васпитача према значају музичког васпитања за децу предшколског узраста испитани су квантитативним истраживањем. Реч је о неексперименталном истраживању упитничког типа, корелационог нацрта. Коришћене су технике анкетирања и тестирања, а од инструмената скале, упитници и тестови, модификовани или посебно конструисани за потребе овог истраживања. Основни статистички скуп чинили су студенти друге и треће године ВШС-СОВ у Новом Саду, што је укупно 225 испитаника.

Варијабле:

- Претходно музичко образовање или искуство
- Културно-педагошка клима породице порекла
- Музичко-културни афинитети студената
- Ставови студената према значају музичког васпитања за децу предшколског узраста
- Тест савладаности методичко-дидактичких садржаја
- Социодемографске варијабле

Хипотеза истраживања:

Претпоставља се да постоји позитивна повезаност између ставова студената према значају музичког васпитања за децу предшколског узраста и потенцијалних корелата тих ставова:

- културно-педагошке климе породице порекла,
- постојања претходног музичког образовања или искуства,
- личних музичких афинитета студената,
- музичког искуства које су студенти стекли током школовања.

Резултати и дискусија

Културно-педагошка клима породице порекла студената

Према добијеним резултатима, 48% студената се изјаснило да су им родитељи певали током детињства, 64% њих извештава да су поседовали музичке играчке, док је 40% њих учествовало у музичким активностима на подстицај

родитеља. Резултати нам саопштавају да родитељи који имају богато музичко искуство стварају садржајније музичко окружење деци, што значајно утиче на фреквентност музичких активности у породици, одабир врсте музике која ће се слушати или изводити, па самим тим и на обликовање комплетне музичке климе породице.

Претходно музичко образовање или искуство студената

Што се Претходног музичког образовања и искуства студената тиче, резултати показују да чак 82% студената није имало никакав вид ни формалног ни неформалног музичког образовања. Свега 4% студената има завршену нижу музичку школу, а исто колико и средњу музичку или балетску школу, док се 9% студената неколико година неформално бавило музиком. Добијени резултати откривају забрињавајући позицију музике у нашем друштву, те иду у прилог тврдњи да је култура одређеног народа једна од најзначајнијих варијабли, односно *ситуација* која утиче на свакодневни живот. Недостатак претходног музичког искуства за последицу има недовољно познавање сопствених музичких способности и некритичку формираност личних музичких афинитета, што обично условљава нижи ниво самопоуздања код васпитача и слабије интересовање за систематско и континуирано спровођење музичких активности са децом.

Музичко-културни афинитети студената

Када је реч о музичко-културним афинитетима студената, резултати истраживања показују да чак 81% студената музику слуша свакодневно, што указује на велику присутност музике у животу испитаника. Занимљиво је да 75% студената доживљава музику као подстрек за добро расположење, док свега 14% испитаника музику слуша концентрисано, са аналитичким и критичким приступом.

Када је реч о врсти музике коју студенти слушају, резултати откривају да највећи број студената (44%) нема јасно диференциран музички жанр који воли да слуша, већ слуша од свега по мало. Овај податак указује на доминантно присутан модел масовне културе код младих. Некритички однос према понуђеним садржајима масовне културе има негативан утицај на развој како деце тако и њихових родитеља и васпитача. Велики је уплив медија, као и доступност разних музичких садржаја, социјалне и друштвене мреже намећу одређене економске, статусне, а потом и културне норме, те формирају и специфичне вредносне системе и постављају другачије моделе за узор – и родитељима и васпитачима и деци.

Што се слушања класичне музике тиче, готово половина студената се изјаснила да класичну музику слуша ретко, само 6% често, а 22% никад. С обзи-

ром на то да је за будуће васпитаче неопходно да познају одговарајуће примере класичне музике које би применили у раду с децом, ови подаци су алармантни. Они нам откривају да је свет класичне музике за студенте, будуће васпитаче, већином непознаница, а управо васпитачи би, поред родитеља, требало да имају улогу важних посредника између деце и музике, нарочито класичне.

С обзиром на то да је у склопу *Методичке праксе музичког васпитања* предвиђено да студенти имају и музичке активности које се базирају на одређеној нумери из познатих опера или балета, запањујући је податак да скоро половина студената до поласка на студије никада није погледала ни једну оперску или балетску представу. Од укупног броја испитаника, 15% студената гледало је први пут балетску представу тек у организацији наставника музичко-извођачких предмета. Више од 2/3 студената било је одушевљено тим искуством. Трећина студената изјаснила се да верују да би било добро да погледају такву представу, али да их та идеја не привлачи због претпоставке да им представа не би била интересантна.

Социодемографски фактори

Што се тиче утицаја социодемографских фактора на остале варијабле, резултати истраживања откривају податак да су студенти који су одрастали у градским срединама и чији родитељи су имали виши степен образовања извештавали о знатно вишем нивоу културно-педагошке климе породице порекла. Родитељи који припадају средњем грађанском слоју, који су високо образовани и имају сигуран пословни статус, показују тенденцију ка осмишљавању и организацији слободног времена у циљу даље афирмације и развитака интересовања, талената и способности детета.

Ставови студената према значају музичког васпитања

Ставови студената према значају музичког васпитања за децу предшколског узраста су доминантно позитивни, близу максималних очекиваних вредности. Студенти који имају позитивније ставове о значају музичког васпитања саопштавају виши ниво претходног музичког образовања или искуства, бољу културно-педагошку климу породице порекла, те процењују да поседују виши ниво музичко-културних афинитета. Из тога следи да квалитетно вођена, пажљиво осмишљавана и континуирана рана музичка искуства унутар породице, али и у предшколској установи, у значајној мери утичу на формирање и афирмацију ставова према музици. Притом, лично ангажовање у музичким активностима представља значајнију детерминанту од фактора личности и наслеђа, јер има претежнију улогу за формирање позитивних ставова о значају музичког васпитања у односу на подстицаје које су студенти добијали у породици. Такође, студенти који имају позитивније ставове о значају музичког васпитања за децу

предшколског узраста постижу и већи успех на тесту знања, услед повећаног интересовања и мотивације за стицање нових знања, вештина и искустава.

Резултати истраживања не показују значајне разлике у ставовима студентата према значају музичког васпитања у односу на социодемографске факторе. Највећи број студената, 88% њих, сматра да је музика веома значајна за рани развој деце. Готово половина од тога броја мисли да зна на које начине музика утиче на когнитивни, емотивни и социјални развој детета, док друга половина нема конкретна сазнања у чему се тај значај заправо огледа.

Корелације испитаних варијабли

Резултати статистичких анализа показали су да велики број варијабли остварује статистички значајне позитивне корелације, узимајући у обзир строжији ниво статистичке значајности. Највишу статистички значајну корелацију остварују варијабле *Прејходно музичко образовање или искуство* и *Музичко-културни афинитет*, те варијабле *Музичко-културни афинитет* и *Тест знања*. Добијени резултати указују на то да се музички капацитет огледа у биолошком потенцијалу кроз који се, процесом интеракције детета с музичким стимулусима из окружења, формирају и даље развијају музичко-културни афинитети, што у највећем броју случајева директно утиче на повећано интересовање за музичке активности, као и постигнућа у школи.

Изнаенађује је да једине две варијабле које не остварују статистички значајну повезаност јесу *Културно-педагошка клима породице* и *Прејходно музичко образовање или искуство*. Претпостављамо да постојање музичког образовања или искуства не мора нужно бити одраз високог нивоа културно-педагошке климе породице већ је, напротив, у неким случајевима условљено амбицијом родитеља и представом о музичком образовању детета као о статусном симболу. Могуће је да се ради и о суженој перцепцији самог појма музичког образовања од стране родитеља, па се зато статистички значај који смо очекивали појавио у сегменту музичко-културних афинитета. Такође, претпостављамо да међу широм популацијом родитеља постоје предрасуде како је музичко образовање намењено само *талентованој мањини*: деци која потичу из имућнијих породица или деци којој је већ предодређена успешна каријера професионалних музичара. Услед таквих ставова, утемељених на необавештености и несигурности, пропуштамо прилику да у музичким школама, поред будућих извођача, истовремено школујемо и музички образовану публику, као и истинске љубитеље музике који би зналачки слушали музику, редовно долазили на концерте и пратили актуелна музичка дешавања.

Увидом у представљене резултате истраживања можемо закључити да је постављена хипотеза о постојању потенцијалне повезаности између ставова студената, будућих васпитача, према значају музичког васпитања за децу предшколског узраста и корелата тих ставова у виду културно-педагошке климе породице,

претходног музичког образовања, личних музичких афинитета, као и музичког искуства стеченог током школовања – потврђена.

Други део истраживања

Силабуси музичко-извођачких предмета и њихов посредни утицај на формирање музичко-културних афинитета студената

У претходном делу истраживања дошли смо до резултата да постоји статистички значајна разлика у ставовима студената према значају музике за децу предшколског узраста у односу на годину студија – како у укупним статистичким мерењима тако и у односу на појединачна питања. Ови резултати су били значајни за преиспитивање корелације измена силабуса музичко-извођачких предмета са позитивношћу ставова, нивоом интересовања за музичко-извођачке предмете и утицајем на музичко-културне афинитете студената ВШССОВ у Новом Саду.

Ослањајући се на резултате првог дела приказаног истраживања, осмишљен је и спроведен други део истраживања које представља квалитативно истраживање о изменама силабуса музичких предмета на ВШССОВ у Новом Саду, а потом њиховом посредном утицају на формирање и проширивање културних хоризоната студената и улози наставника у том процесу.

Реч је о делатном истраживању које се темељи на напреднијој студији случаја. Коришћене су технике анкетања и анализе садржаја, а од инструмената упитници отвореног и комбинованог типа. Основни статистички скуп чинило је педесет студената друге, а потом треће године ВШССОВ у Новом Саду. Узорак је у оба дела истраживања конструисан с обзиром на то да студенти у том периоду имају три музичко-извођачка предмета у континуитету, па је било могуће пратити њихов развој.

Варијабле:

Зависне:

- Ставови студената према значају музичког васпитања за децу предшколског узраста
- Интересовање студената за музику

Независне:

- Свирање акордске пратње на клавиру
- Певање дечијих песама
- Слушање музике
- Предавања о значају музике за рани развој деце
- Улога наставника

Хипотеза истраживања:

Претпоставља се да би прилагођавање силабуса музичких предмета постојећем културно-образовном нивоу студената могло деловати подстицајно на њихово самопоуздање и жељу за даљим музичким усавршавањем, те већим укључивањем у музичке активности у раду са децом предшколског узраста.

Резултати и дискусија

Други део истраживања започет је после успешно завршеног испита из Вокално-инструменталне наставе, када су студенти прешли на наредни програм – Музичку комуникацију. У оквиру званичног силабуса желели смо да у градиво инкорпорирамо и учење акордске пратње дечијих песама, као и неизоставно певање (Стојановић, 2001, према Илић, 2022; Васиљевић, 2000; Vasiljević, 2006), уз неопходан рад на вокалној техници. Прегледом литературе дечијих песама, покушали смо да створимо *шиијски образац за клавирску йраињу* како би студенти били у могућности да у свом будућем раду без много додатног вежбања примене исти образац на велики број нових песама.

Увидом у резултате истраживања, закључили смо да 94% студената допуњени силабус предмета *Музичка комуникација* сматра важним за своју будућу васпитачку праксу.

Анализом садржаја смо открили да разлог такве њихове перцепције лежи у осећању личног задовољства и испуњености због новооткривене могућности кретања кроз различите нивое свог знања.

С обзиром на веома позитивне реакције студената на уведене промене, одлучено је да и наредне школске године, у оквиру предмета *Методика настава музичкој васијињања*, наставимо са изменама у садржају, методичком приступу у спровођењу наставе и обради музичких активности. Свирање краћих клавирских комада у целости је замењено акордском пратњом дечијих песама, док смо приликом *йракиичној ујознавања са Орфовим инсйрументйаријумом* и могућностима његове употребе узимали у обзир инструменталну опремљеност предшколских установа. Новину и својеврстан изазов у односу на претходни семестар представљало је *увођење активної слушања музике*. Након сваког слушног примера у оквиру којег су студенти имали одређене задатке, следила је анализа доживљаја послушног дела, при чему смо се трудили да се удаљимо од општих утисака (Јеремић, 2020, према Илић, 2022). На тај начин, пружали смо студентима могућност не само да граде нова искуства већ и да откривају и развијају лична значења и осећања према новим сазнањима и доживљајима, охрабрујући их да без бојазни исказују своје импресије и на тај начин изграђују критеријуме за евалуацију одређеног музичког дела.

На питање да се изјасне о искуству слушања музике на часовима, чак 98% студената је то искуство оценило као позитивно, при чему је њих 80% описало то као „могућност за боље разумевање композиција класичне музике и развијање

умећа одабира адекватних примера у будућем раду“, „подстрек за нове идеје“, као и „изненађујуће искуство“.

Када је реч о самопроцени музичких способности, свега 28% студената се иницијално изјаснило да сматра да има талента за музику, док 68% њих саопштава да „нису у потпуности неталентовани“. Увидели смо да је лично музичко искуство стечено на часовима вежби из музичко-извођачких предмета директно утицало на однос и ставове студената према сопственом таленту и музичким способностима, те да је условило и њихову спремност за даље ангажовање у оквиру будућих музичких активности унутар предшколских установа. Када је реч о *интересовању студената за музику*, резултати су показали да, од половине студената који су се иницијално изјаснили да имају средње интересовање за музику, чак 38% саопштава како су им се интересовања током студија променила – и то у позитивном смеру.

У поменутом процесу самооткривања властитих музичких потенцијала и промене интересовања за музичко-извођачке предмете, чак 74% студената оценило је као значајну *улогу самих наставника*, њиховог приступа и подстицаја, квалитета личности, осмишљености часова, ширине знања и метода рада са студентима што се подудара са ставовима и налазима и других аутора (Ђорђевић, 2002; Мунђан, 2023; Sundin, 1979; Томчић, 2021). Студентима је било потребно да наставник буде сигуран у свој циљ, да верује у оно што предаје и има поверења у студенте да су они способни да испуне његова очекивања и задатке које су доживљавали као *средство личног остварења*.

Увиђајући да више обрађеног градива отвара већи број могућности за исказивање и развој сопственог талента и креативности, студенти су показали изузетно интересовање и спремност за темељан и предан рад и усвајање нових знања – чак и када је то подразумевало додатно ангажовање мимо наставе и за собом није носило формалну стимулацију изражену у бодовима и оценама – чиме је доказана и хипотеза другог дела истраживања.

Закључак

На основу спроведених истраживања, добијених и продискутованих резултата, дошли смо до следећих закључака: Сазнали смо да студенти ВШССОВ у Новом Саду у највећем броју имају веома позитивне ставове о значају музичког васпитања за децу предшколског узраста што је потврдило постављену хипотезу. Иако већина испитаника саопштава да је музика у њиховом животу присутна готово свакодневно, уочено је да је ниво музичког образовања и искуства студената на забрињавајуће ниском нивоу. Као последицу таквог стања истичемо чињеницу да студенти немају навику посећивања концерата, оперских и балетских представа нити других културних манифестација.

С обзиром на то да се музичке способности развијају унутар односа дечета, музике као самосталног ентитета и одраслих који имају значајно место у де-

тетовом животу, утицај васпитача на рани музички развој деце је велики. Стога би управо васпитачи требало да буду значајан извор додатног музичког искуства за децу из породица у којима се музички садржаји ретко јављају на репертоару породичних активности. Такође, условљеност социодемографским факторима додатно упућује на важност обогаћивања музичких искустава у предшколским установама, нарочито за децу из породица ниског образовног статуса и из средина у којима нема довољно културно-образовних стимулација. На тај начин би био омогућен и трансфер музичког искуства из вртића у домове деце и посредни утицај на културно узрастање целе породице.

Лични ставови студената према сопственој музикалности као и према значају музике за рани развој деце показали су кључним елементима за даљи музички развој и деце и одраслих. Како изостанак основне музичке културе не би постао еквивалент недовољно развијеним музичким способностима или недостатку извођачког искуства, од кључне важности је садржаје музичких предмета учинити *унутрашње вредним*, те рад са студентима темељити на мотивационој снази коју музика сама по себи иманентно поседује.

Остаје отворено и питање о поновљивости резултата у неком другом контексту, односно од стране наставника којима би овакав план и програм био обавеза, а не одраз њихових личних ставова, афинитета и вредносног система.

Добијени резултати истраживања нису имали за циљ да само редефинишу и унапреде музичко-извођачку праксу студената ВШССОВ у Новом Саду већ су, пре свега, одраз потребе за преиспитивањем и побољшањем нивоа музичке културе свих учесника у васпитно-образовном процесу. Стога је од непроцењиве важности улагати средства, знање, време, посвећеност и ентузијазам у осмишљавање адекватних програма за музичко васпитање деце од најранијег узраста, како би сва деца добила прилику да открију своје музичке потенцијале, развију интересовање за музику и постану истински љубитељи музике. Нарочито је важно учинити музичке садржаје доступним деци којој је моћ музике најпотребнија, оној деци на чији даљи развој и напредак може суштински утицати њено емотивно, психолошко, терапијско и рехабилитационо деловање. Али пре тога, музика мора постати константна потреба и сигурно уточиште свих оних који су упућени на рад с децом, а све у циљу афирмације свесне пријемчивости за Лепо и Узвишено, те достизања једне опште мисаоне, душевне и духовне културе живљења.

Литература

- Богунувић Б. и Половина Н. (2007). Образовно-материјални контекст породице и однос ученика према школовању. *Зборник истраживања за педагошку истраживања*, 39(1), 99-114. doi: 10.2298/ZIP10701099B
- Васиљевић, З. (2000). *Ради за српску музичку писменост – Од Миловука до Мокрањца*. Београд: Просвета.

- Ђорђевић, Ј. (2002). *Својства наставника и процњивање њејвој рада*. Вршац: Виша школа за образовање васпитача.
- Ђурагић, Н. (2017). Музичке преференције будућих васпитача. У Л. Маринковић (Уред.), *Зборник радова са интердисциплинарне научно-стручне конференције са међународним учешћем „Свакодневни животи дејтејта“* (стр. 269-279). Нови Сад: Висока школа струковних студија за образовање васпитача.
- Ђурагић, Н., Шимоковић, К. и Михаић, В. (2017). Повезаност музичког образовања и искуства са породичном културно-педагошком климом будућих васпитача. *Педагошка стварности*, 2, 145-160.
- Ђурагић, Н. (2018). Аспекти мењања и унапређења музичког образовања будућих васпитача. *Иновације у настави*, 32(1), 148-166.
- Живковић, В. (2021). Слушање музике у контексту развијања и подстицања креативног мишљења код ученика виших разреда основне школе. *Норма*, 26(2), 205-223.
- Ивановић, С. (2008). Породични услови, слободно време и креативност младих. У Г. Гојков (Уред.), *Зборник радова са 14. округлој сјола – Породица као фактор подстицања даровитости* (стр. 223-230). Вршац: Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“.
- Илић, М. (2022). Значај музичко-педагошког рада Зориславе М. Васиљевић за наставу музичке културе у млађим разредима основне школе. *Норма*, 27(1), 69-83.
- Јеремић, Б. и Станковић, Е. (2019). *Методика наставе музичке културе за предшколски и млађи школски узраси*. Сомбор: Педагошки факултет.
- Матић, Е. и Мирковић-Радош, К. (1986). *Музика и предшколско дејте*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Мишков, М. (2010). Педагошко-терапеутски аспекти коришћења музике у терапији развојних сметњи код деце. *Норма*, 15(2), 243-253.
- Мунђан, С. (2023). Аутономија ученика као циљ васпитања и образовања. *Норма*, 28(2), 181-195.
- Плавша, Д. (1957). *Како се слуша уметничка музика*. Београд: Омладина.
- Плавша, Д. (1961). *Моје дејте и музика*. Београд: Народна књига.
- Радош, К. (2010). *Психологија музике*. Београд: Завод за уџбенике.
- Томчић, Л. (2021). Значај уважавања стилова учења у наставном процесу – пример Колбовог модела искуственог учења. *Норма*, 26(1), 67-79.
- Bainger, L. (2010). A Music Collaboration with Early Childhood Teachers. *Australian Journal of Music Education*, 2, 17-27.
- Bačlija Sušić, B., i Miletić, A. (2019). Značenje glazbenih aktivnosti za djetetov razvoj iz perspektive studenata ranog predškolskog odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj, Srbiji i Sloveniji. U V. Svalina (Ured.), *Zbornik radova sa šestog međunarodnog simpozija glazbenih pedagoga „Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena“* (str. 200-214). Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.

- Brand, M. (1985). Development and validation of the home musical environment scale for use at the early elementary level. *Psychology of Music*, 13(10), 40-48.
- Brink Fox, D. (1991). Music, Development and the Young Child. Special focus: Music Education and Medicine. *Music Educators Journal*, 77(5), 42-46.
- Bunt, L. (2006). Music therapy for children. In G. E. McPherson (Eds.), *The child as musician* (pp. 273-288). New York: Oxford University Press.
- Bygrave, L. P. (1996). Development of Receptive Vocabulary Skills Through Exposure to Music. *The 15th International Society for Music Education: ISME: Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 127, 28-34.
- Campbell, D. (2009). *The Mozart Effect for Children: Awakening Your Child's Mind, Health and Creativity with Music*. New York: HarperCollins
- Custodero, L. A. (2003). Passing the cultural torch: Musical experiences and musical parenting of infants. *Journal of Research in Music Education*, 51(2), 102-114.
- Denac, O. (2008). A case study of preschool children's musical interests at home and at school. *Early childhood education journal*, 439-444.
- Despić, D. (2013). *Muzička umjetnost*. Podgorica: Muzički centar Crne Gore.
- Hallam, S. (2006). *Music Psychology in Education*. London: Institute of Education, University of London.
- Leman, A., Sloboda, Dž., i Vudi, R. (2012). *Psihologija za muzičare*. Novi Sad: Psihopolis institut ; Beograd: Fakultet muzičke umetnosti.
- Levitin, D. (2011). *Muzika i mozak*. Novi Sad: Psihopolis.
- Meyer, H. (2002). *Didaktika razredne kvake*. Zagreb: Educa.
- Nikolić, L. (2015). *Faktori sticanja i razvoja muzičkih kompetencija kod studenata učiteljskih studija* [Doktorska disertacija, Fakultet muzičke umetnosti Univerziteta u Beogradu]. Nacionalni repozitorijum doktorskih disertacija u Srbiji. <https://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/7227>
- Peery, J. C., & Perry, W. I. (1986). Effects of Exposure to Classical Music on the Musical Preferences of Preschool Children. *Journal of Research in Music Education*, 34(1), 24-33.
- Reilly, M. L. (1969). Preschool teachers need music. *Music Educators Journal*, 55(8), 40-42.
- Scott-Kassner, C. (1999). Developing Teachers for Early Childhood Programs. Special focus: Music and Early Childhood. *Music Educators Journal*, 86(1), 19-25.
- Sundin, B. (1979). Music in preschool teacher training. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 59, 107-111.
- Vasiljević, Z. (2006). *Metodika muzičke pismenosti: udžbenik za studente Univerziteta umetnosti i Učiteljskog fakulteta*. Beograd: Zavod za udžbenike.
- Vescelius, E. (1918). Music and Health. *The Musical Quarterly*, 4(3), 376-401.
- Vidulin, S., i Plavšić, M. (2019). Students' Reflections and Emotions in the Context of the Cognitive-Emotional Approach to Listening to Music. U V. Svalina (Ured.), *Zbornik radova sa šestog međunarodnog simpozija glazbenih pedagoga "Glazbena*

pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena” (str. 67-77). Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.

ATTITUDES OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS TOWARDS THE IMPORTANCE OF MUSIC EDUCATION FOR PRESCHOOL CHILDREN

Summary: The paper deals with the presentation of the attitudes of students of the Preschool Teachers Training College in Novi Sad regarding the importance of musical education for preschool children, and the examination of potential correlates of those attitudes in the form of previous musical education or experience, the family's cultural and pedagogical climate and sociodemographic factors. The research approach as well as the results are presented in two parts. The first part of the research was conducted on a sample of 225 second- and third-year students of the Preschool Teachers Training College in Novi Sad. The research was conducted using a non-experimental type method, surveying and scaling techniques, with instruments specially constructed for the needs of this research. The results of the research show that students express very positive attitudes towards the importance of music education for children of preschool age, but that there are differences between the level of positivity of the attitudes of students in the second and third year of study. The second part of the research is a qualitative research, which aims to examine the causes of the difference in attitudes between second and third year students, the change in interest in music and music-performance subjects during the course of study, as well as to what extent the syllabus of music-performance subjects has been changed and supplemented influenced the mentioned differences. One of the goals of the research was to examine the role of teachers in the formation and further affirmation of students' attitudes towards the importance of music education. The research was conducted on a sample of 50 students, and it was done using the technique of surveying and content analysis. Content analysis showed that the majority of students perceive the changes in the syllabus positively due to the increase in professional competences and feelings of personal satisfaction and self-achievement. Also, most students see the teacher as a key figure in realizing and improving their own musical potential. The obtained results open up a space for designing a program to increase the musical and performance competencies of preschool students, so that in the future they could provide adequate musical stimulation to children in preschool institutions.

Keywords: musical education of children, cultural-pedagogical climate, musical education of preschool teachers, listening to music, role of the teacher

